

Slovenski dom

Štev. 269

V Ljubljani, v torek, 24. novembra 1942-XXI

Leto VII.

Izključno pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Vojno poročilo št. 912

Hud napad italijanskih bombnikov in torpednih letal na alžirsko pristanišče

3 veliki parniki potopljeni, 1 poškodovan

Italijansko uradno vojno poročilo št. 912 pravi:

Sunkni močnih angleških bojnih skupin proti našim prednjim oddelkom pri Agedabiji so spodleteli.

Nasprotnik je izgubil nekaj oklepnikov.

Italijanski bombniki so napadli v alžirskem sidrišču nekaj zasidranih parnikov ter so enega potopili, drugega pa poškodovali. Nato so torpedna letala zopet v alžirskem pristanišču zadela in potopila dva velika trgovska parnika.

Kako je potekel napad na alžirsko pristanišče

Vojni pas, 24. novembra. s. V predpretekli noči je italijansko letalstvo pri napadu na alžirski odsek potopilo tri velike tovorne ladje, ki so jih rabili za prevoz črt in vojaškega materiala v ameriških izkrcavalnih sil v Alžiriji, ter zadelo več drugih enot nasprotnega brodograja.

V nedeljo med 20.05 in 20.25 zvečer so bombniki skupine »Bruno Mussolini« pod poveljstvom kapetanov Ernesta Sassija ter Giambattista Semprinija prileteli do Alžira, da bi napadli ladje, ki so bile zasidrane v pristanišču. Navzlic zelo hudemu obrambnemu ognju, so bili zadetki prav natančni. Ko so bombe priletele na skupino nasprotnih ladij, ki so bile razvrščene po pristanišču in jih je obevala luna, so nastopili hudi požari in velike eksplozije. Neka ladja je bila večkrat zadeta ter tako hudo poškodovana, da so videli, kako se je potopila.

V isti noči je nad Alžir priletela skupina torpednih letal iz 130. oddelka. Že na poti, ko so se letala blizala, je vodja posadke nekega letala, poročnik Francesco Cossu, nekako ob treh ponoči s torpedom napadel ladjo iz skupine, ki je plula med Capom Corbelinom in Capom Bengutijem. Ladja je bila zadeta in videli so, kako se je naglila ter potopila. Ob 3.35 je drugo torpedno letalo

Kako misli sin indijskega podkralja o sedanji vojni

Stockholm, 24. nov. s. Berlinski dopisnik švedskega lista »Aftonbladet« je imel priliko govoriti z mr. Brownom, to je s sinom angleškega ministra za Indijo lorda Amerija. Ta sin se nahaja v Berlinu in se popolnoma svobodno giblje. Nedavno je govoril v berlinskem radiu svojim soročnicami in jih pozival, naj sklene mir z Nemčijo. Govornik se je posebej obrazil proti tako imenovani britanski zakonitni tisku, ki je pod nadzorstvom Judov in je pisal o njem zadnje dni in potem, ko je prišel v Berlin, gorostasne reči, kot idealist, ki ga skrbi samo usoda britanskega imperija in boljševiške nevarnosti, ki preti Evropi. Nesmiselno je, je dejal mladi Ameri, da se Anglija bojuje proti Nemčiji. Nemčija in njeni zavezniki niso sovražniki naše države, temveč boljše življenje in Združene države. Moj sen je zmerom bil, da se morata Nemčija in Anglija ramo ob ramo boriti za obvarovanje Evrope pred boljševiško nevarnostjo, ki utesne uničiti vso tisočletno omiko. Čemu se je treba pripraviti zaradi Alžacije in Lotaringije in za kakšen majhen drobec Evrope, ko po drugi strani grozi velika nevarnost naši celini. Naš drugi veliki sovražnik je Amerika, ki bi se rada vrnila v britanski imperij in se ga polastila. Zato se dela angleško prijateljico. Poleg boljševizma in Amerike pa nastopa kot tretji naš sovražnik judovstvo, ki pa se skriva za ameriški hrbet.

Nemške ugotovitve ob kršitvi švicarske nevtralnosti

Berlin, 24. novembra. s. Govornik nemškega zunanjega ministrstva je na včerajšnji tiskovni seji poudaril, da objavljajo švicarske zvezne oblasti v zvezi s ponovnimi kršitvami švicarskega zračnega prostora neke vrste vojna poročila, v katerih javljajo o uri preleta angleškega letalstva čez švicarsko ozemlje in o njegovem povratku. Te pogoste kršitve švicarske nevtralnosti se zde, da dajejo švicarskim oblastem priliko za običajne objave, ki le ugotavljajo to žalostno dejstvo. Prišli smo celo do tega, da je londonski radio že večkrat ponoči poročal, da je bil v Švici dan alarm, iz česar se je moglo sklepati, da dan angleška letala odletela napadati italijanska mesta. Iz te hinavske izjave se sklepa, da smatra Velika Britanija švicarsko nevtralnost kot neko vrsto stvari, ki ni vredna upoštevanja. Zelo značilno pa je, da neki švicarski zvezni svetnik v svojem govoru o obrambi Švice ni niti z besedico omenil neprestane kršitve nevtralnosti svoje države. Nemški govornik je poudaril v tej zvezi, da načelno ni nobene bistvene razlike med kršitvijo suverenitete države, pa naj gre za teritorialne vode ali pa za kopensko nevtralnost. Razlika obstoja samo glede obsega, toda kršitev nevtralnosti je in ostane in jo je treba vselej enako obravnavati, pa naj bo v kateri koli obliki izmed treh možnih.

Turčija in Madžarska se pogajata za obnovo trgovske pogodbe in pogodbe o plačevanju. Razgovori uspešno potekajo. Dosegli so že sporazum glede višine vrednosti blaga, ki si ga bosta državi izmenjavali. Davčne na kmetijske pridelke je ukinil burmanski finančni minister, da bi s tem opogumil kmetovalce k večjemu delu.

Angleško-ameriško ladjevje je bilo tudi zadeto in zažgano v francoskih severnoafriških pristaniščih po nemških letalih, ki so v ponovnih nastopih še na letališču uničila 17 nasprotnih letal.

Italijanske letalske skupine so v Sredozemlju prestregle angleške ladje spremljave ter torpedirale en velik trgovski parnik ter eno vojno ladjo.

Neko angleško letalo, ki ga je zadel topovski izstrelek, je treščilo na tla blizu Calatafimi; en član posadke je bil zajet.

pod vodstvom poročnika Antonija Vellereja napadlo 10.000 tonski parnik v alžirskem pristanišču; pri odletu so opazili, kako je ladja začela goreti in se potapljati. Zelo hudo protiletalsko topništvo je zadelo letalo, ki pa se je vseeno z drugimi vred vrnilo. Zaradi močnega protiletalskega ognja ni bilo mogoče ugotoviti, če se je še kaj več ladij potopilo, a po eksplozijah in požarih sodeč je moral nasprotnik utrpeti še druge izgube.

Japonski admiral o razlogih, ki so Japonsko prisilili v vojno z Združenimi državami

Tokio, 24. novembra. s. Admiral Nomura, bivši japonski veleposlanik v Združenih državah je napisal v listu »Yomiuri Ho« pomemben članek, ki se nanaša na prekinitev odnosov med Japonsko in Združenimi državami in na značaj tega spora. Admiral omenja svojo težavno diplomatsko nalogo spriti dejstva, da so bile Združene države popolnoma nasprotne slehernemu njegovemu koraku: 26. novembra so mu predložile predloge, ki so bili nesprejemljivi za Japonsko. Bistveni razlogi za prekinitev odnosov, ki so dovedli tudi do vojne spopada, so temeljna razlika med svetovljansko politiko Združenih držav in japonsko politiko kakor tudi različnost javnega mnenja Združenih držav in Japonske, v kolikor gre za Kitajsko. Ameriško javno mnenje je zahtevalo prekinitev odnosov dejansko že prej in tako mi je 27. septembra skupaj s Korusom Roosevelt izjavil, da bo težko ali skoraj nemogoče doseči začasen kompromis, ker ni mogoče doseči enotnosti v osnovnih vprašanjih. Na tem je temeljila vsa zgrešenost politike Združenih držav. Da se pa Japoncem pojasni politika Združenih držav, nadaljuje admiral, se je treba spomniti imperialističnih sanj politike Roosevelta in Cordela Hulla, ki je postavil meje Združenih držav v Francijo, nato pa v Anglijo.

Glede Vzhodne Azije so različni komentatorji nasprotovali uradni zamisli, da bi Združene države obranile svoj prevladujoč položaj na Kitajskem, kajti to bi preobčutno dregnilo Japonce, ki da so glede tega vprašanja močno občutljivi. Toda navzlic temu je Roosevelt še naprej gradil svojo zamisel o svetovni nadvladi in je takoj zasnoval načelo dveh mornaric za dva oceana in tako hotel zavezati angleško oceansko gospodstvo.

Nemško vrhovno poveljstvo je že pripravilo odgovor na rusko ofenzivo

Berlin, 24. nov. s. Glede obrambne bitke, ki že besni štiri dni južno od Stalingrada ter v velikem kolenu Dona, so na včerajšnjem sestanku tujih novinarjev v Berlinu izjavili, da za zdaj še nimajo podrobnosti. Omejujejo se na opombo, da gre za veliko sovjetsko ofenzivo. Borbe so zelo hude in v Berlinu poudarjajo, da je nemška ob-

Na Kavkazu omejeni krajevni spopadi, pri Stalingradu in ob Donu težki obrambni boji

Uspešni letalski napadi na srednjem odseku — Pred Alžir potopljena 7000 tonska ladja — Nemški bombniki napadli pristanišča in letališča ob francoski alžirski obali

Hitlerjev glavni stan, 24. novembra. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Bojni nastopi na področju Kavkaza so bili omejeni na krajevne spopade.

Na prostoru južno od Stalingrada in v velikem Donovem loku so nemške in romunske čete v sodelovanju z letali za bližnje poletje še nadalje v težkih obrambnih bojih.

Ob začasnem izboljšanju vremenskih razmer nad srednjim odsekom vzhodnega bojišča so strmoglavci in bojna letala ponovno uspešno stopila v boj proti sovjetskimi topniškimi postojankam in zakloniščem.

Jugovzhodno od Ilmenskega jezera so bili ponovni sovjetski napadi, ki so jih podpirale oklepne sile, odbiti.

V prostoru pri Adegabiji so bili odbiti prodori močnih britanskih oglednih oddelkov proti nemško-italijanskim postojankam. Letalstvo je bombardiralo zbirališča oklepnih vozil, avtomobilskih kolone in vojaška taborišča v Cirenajki.

Pred Alžirom so bojna letala v pretekli noči zažgala 7000 tonsko trgovsko ladjo, en rušilec in neka velika tovorna ladja pa sta bila poškodovana. Pristanišča in letališča ob obali so bila ponovno bombardirana in je bila povzročena velika škoda.

Člankar zatrjuje, da je imel vtis, da je bil od 27. novembra dalje Roosevelt odločen stopiti v vojno in omenja previdnostni alarm, ki so ga dale vojaške oblasti v Pearl Harbourju dan prej, obenem pa ugotavlja, da v Združenih državah javnost ni enodušna glede kraja, kjer naj bi se združila in postavila najmočnejša sila Združenih držav. Združene države so devale v nič japonsko letalstvo, toda po zmaganju tega japonskega orožja so takoj razumeli nauk, ki so ga dobile. Amerikanci so brili nore iz podmorice, dokler jih delovanje velikega števila nemških podmornic ni poučilo o drugačnem. Nomura končuje svoj članek z zatrdilom, da je treba še kar naprej pomnoževati moč oboroženih sil, kajti v tej vojni ni nobene srednje poti. Treba bo zmagovito končati ali pa nas bo vojna požrla.

Tokio, 24. novembra. s. Polkovnik Jahagi, načelnik tiskovne službe pri vojski v japonskem cesarskem stanu je napisal v članku, objavljenem v listu »Asahi«, da so japonske oborožene sile od začetka vojne imele okrog 200.000 Angležev in Amerikancev. Glede odnosov med angleškimi in ameriški ujetniki pravi polkovnik, da so si Britanci in Amerikanci v odkritem sporu in da porabi sleherni priložnost za medsebojne prepire. Ni se moglo doseči, da bi ujetniki obeh teh narodov mogli zajemati jed iz istega kotla in sedeti pri isti mizi, kajti proti temu sta obe strani in zato je moralo japonsko vodstvo določiti za vsako skupino posebno kuhinjo. Avstraleci se trudijo, da bi si v tem sporu obvarovali nevtralnost stališča, zraven pa pravijo, da ne razumejo, zakaj bi se Amerikanci in Angleži morali v ujetništvu pripraviti.

ramba uničila večje število ruskih oklepnikov ter drugega orožja. Ruska ofenziva nemškega vrhovnega poveljstva ni presenetila. Že dolgo časa so opazili, da se na tem odseku zbirajo številne sovjetske čete. Nemško poveljstvo je v skladu s tem že izdalo svoje protiukrepe.

Pravo ozadje Crippsovega odhoda iz angleške vlade

Berlin, 24. novembra. s. Sprememba v angleški vladi ni presenetila berlinskih političnih krogov. Pravijo, da je Stafford Cripps zašel v nereden položaj, ker se ni mogel strinjati s Churchillovim načrtom, po katerem bi bilo treba braniti angleško cesarstvo ne samo pred sovražniki, marveč celo pred prijatelji. Čudno pa je, da so ga zastopniki delavske stranke, ki so ga nekoč pozdravili kot Stalinovega in Rooseveltovega zaupnika, pustili past, ne da bi trenili z oči. Še zadovoljni so bili, da je bilo Crippsovo poverjeno ministrstvo za letalsko proizvodnjo, ker je to ministrstvo stvarno odvisno od ministrstva za vojno izdelavo in oskrbo. Podobno se je godilo lordu Beaverbrook, preden so ga dokončno odslovili. Tudi ta je bil minister za letalsko proizvodnjo. Seveda skušajo zdaj prikriti to jasno dejstvo ter razlagajo, da je letalska proizvodnja bistvena panoga v vojni proizvodnji, češ da ravno letalstvo čedalje bolj narašča in odločilno posega v vojne nastope. V berlinskih krogih pa pravijo, da je res samo to, da se je Churchill znebil naslednika, ki je njega skušal izpodrinuti ter na njegovo mesto postaviti manj pomembno osebo, to je Edena. Crippsov na-

Znova bodo v Turčiji omejili porabo električnega toka in premoga. Pripravlja pa se tudi odlok, s katerim bodo omejili porabo sladkorja in mesa. Le nekaj dni v tednu se bo smelo klati in le tiste dni bodo smeli na javnih prostorih prodajati mesne jedi.

Po vojaško neuspešnem poletu posameznih angleških letal nad severozapadno Nemčijo so Angleži v pretekli noči napadli nekaj krajev v jugozahodni Nemčiji. Povzročena je bila predvsem škoda zaradi požarov, med drugim v Stuttgartu. Nočni lovi, protiletalsko topništvo in mornariško topništvo so sestrelili deloma že nad Rokavskim prelivom in nad francoskim ozemljem 10 angleških letal, med njimi več štirimotornih bombnikov.

Angleški časnikar se prirozuje nad strogostjo ameriške časopisne cenzure

Rim, 24. novembra. s. Dopisnik angleškega lista »Sunday Dispatch« poroča iz New Yorka svojem listu, da je v imenu vseh dopisnikov listov protestiral proti nekaterim navadam ameriške cenzure. Pravi, da ameriška cenzura pri dopisih za tujino črta vse, kar bi moglo britanski narod poučiti o celotnem stanju ameriškega javnega mnenja v sedanji vojni. Vse, kar ste brali, pravi dopisnik, je čista resnica, vendar pa okrnjena. Tukaj, nadaljuje dopisnik, se je mnogo važnega zgodilo in o tem je pisal ves ameriški tisk, milijoni ljudi pa so to brali, toda nam ni bilo dovoljeno istih vesti sporočiti v Anglijo. Mišljenje odgovornih ljudi, ki zavzemajo zaupna mesta, ne prihajajo k vam, ker cenzura misli, da bi utegnile te izjave odnošeno mnenja ustvariti v čezmorskih krajih vtis, ki ne bi bil željen. Ameriška cenzura je trda in silno stroga. Mnogo strožja je kakor pa britanska. Pretekli teden sem moral svojih 6 člankov bistveno spremeniti tako, da so čisto zbleneli. Ti članki so razpravljali o stvarih, ki jih ameriško ljudstvo dobro pozna in sem jih večinoma podal kot izvleček iz člankov ameriških listov. Namesto da bi opravičala svojo službo, ki se pravi zadrževati podatke vojaškega značaja, da ne bi prišli v roke nasprotniku, pa se je ameriška cenzura lotila naloge, da bo preprečevala ravno tisto, kar bi britanska javnost morala vedeti. Tako se dogaja, da lete na Veliko Britanijo številne kritike in pšice, pa se Anglija nima možnosti braniti. Te kritike zagledajo beli dan v ameriških listih in jih širijo po ameriskem radiu, in jih pa mogoče poslati v Anglijo. Verjetno je, da je temu nerazumljivemu ravnanju vzrok neke vrste nepojmljiv strah. Če bi nekega dne prišlo do nasprotij glede javnega mnenja o anglo-ameriški politiki, bi britansko ljudstvo lahko opravičeno reklo: »Toda mi nismo imeli niti pojma o stališčih, ki jih je v tem pogledu zavzela ameriška javnost. Vse to je za nas čisto novo.« Protestiram proti tej vrsti cenzure, ker ni vredna ameriške demokracije.

Vesti 24. novembra

Madžarski pisatelji so se na pobudo propagandnega ministra Antala zbrali v Lilafuredu, da bi se dogovorili o svojem sodelovanju in podpiranju madžarskih vojni naporov. Na zborovanju je bil navzoč tudi predsednik vlade z več ministri. Govorniki so poudarjali veliko vlogo, ki jo književnost lahko igra pri oblikovanju javnega mnenja in narodne zavesti sprito dejstva, da gre za bitki ali nebiti madžarskega ljudstva in evropske omike.

Na vsem Japonskem so včeraj praznovali praznik riža. Objavljeno je bilo, da so letos dosegli rekordno žetev, ki je vrgla dobrih 10 milijonov ton riža. Vlada je odlikovala najpridnejše kmetovalce, ki so napeli vse sile, da so čim več pridelali v času, ko vojska in ljudstvo največ potrebuje.

Obvestilo zavoda za italijansko kulturo

Ravnateljstvo zavoda obvešča obiskovalce italijanskih tečajev, da v torek, 24. t. m., ne bo predavanja za I. nadaljevalni tečaj ter za II. tečaj, ki bi morala biti oba od 18 do 19. Pač pa bo ob isti uri lekcija za italijansko konverzacijo.

Zmagovite akcije nemškega letalstva nad angleškim in finskega nad sovjetskim

Berlin, 24. novembra. s. Iz vojaškega vira se je izvedelo, da je nemško letalstvo včeraj doseglo nov velik uspeh na nebu nad obrežjem zahodnih zasedenih ozemelj. Okrog pol dne je poskušala skupina 30 britanskih štirimotornih bombnikov napasti neko obrežno mesto zahodne Francije. Bombniki, ki so mislili v zaporednih valovih in nenadoma napasti svoje cilje, so nemška lovska letala »Fokkerwulf« pravčasno zagledala in prestregla. Le nekaterim nasprotnim letalom se je posrečilo prodreti skozi letalsko oviro, ki so jo tvorila nemška letala in prileteli nad obalo. Toda angleške bombe niso mogle, kolikor se je pač doslej ugotovilo, narediti nobene vojaške škode. Pač pa je imelo civilno prebivalstvo večje izgube. Po poročilih, ki so doslej prispela, se vidi, da so nemški lovci zbili 5 štirimotornih letal, ki jih nasprotnik bahavo nazivlje »leteče trdnjave«. Večina teh letal je strmoglavila v morje.

Helsinki, 24. novembra. s. V zadnjih 24. urah je bilo finsko lovsko letalstvo blizu Kornaštada zapleteno v tri zmagovite spopade s sovjetskimi letalstvom, pri čemer je nasprotnik izgubil 4 »Spitfire«, dva »Tomahawk« in dve drugi letali. Finsko letalstvo ni imelo izgub. Dalje so finski bombniki silovito napadli nasprotnikovo zaledje. Predpreteklo noč je bil v Helsinku letalski alarm in je več valov sovjetskih letal metalo bombe raznih mer, med njimi precej težkih na mesto in na bližnjo okolico. Ena oseba je bila lažje ranjena, nastala pa sta dva manjša požara. Škoda ni pomembna. Protiletalska obramba je bila zelo živahna. Sovjetska letala so metala bombe pri Haminu, pa niso povzročila škode. Zjutraj pa je eno samo sovjetsko letalo priletelo nad ostrje Finske, pa ni moglo povzročiti škode. Na kopenskem bojišču pa ni bilo omembe vrednih dogodkov.

Kaj vse je Rusija v sedanji vojni že izgubila

Najbogatejše dežele, ki merijo toliko kakor Nemčija, Francija in Anglija skupaj, ter nad 100 milijonov ljudi

»La Domenica del Corriere« obravnava v eni svojih zadnjih števil vprašanje, koliko in kaj vse je v sedanji vojni Rusija že izgubila. Ta zanimiv članek pojasnjuje, kako se mora Rusija zaradi izgube ogromnega, v gospodarskem oziru »elepomembnega« ozemlja že sedaj boriti z velikimi težavami, ker ji je sovražnik vzel ne samo širne pokrajine, od koder se je prej zalagala z živili, pač pa tudi dežele, od koder je dobivala večino svojih industrijskih surovin. Članek pravi:

Ko protiboljševska vojska nadaljuje z odbijanjem srdite sovražnikove obrambe ter osvaja vedno nova področja, mislimo, da ne bo odveč na kratko povzeti pretekli dogodki na vzhodnem bojišču ter si ustvariti sliko sedanjega položaja, v katerem so na eni strani borci za nov evropski red, na drugi pa boljševiki.

Pred 17 meseci in danes

Kakor je znano, so zjutraj 22. junija 1941 Nemčija, Italija in njune zavezanice začele bojni pohod proti Rusiji. Tedaj je bila Sovjetska Rusija še gospodarica vsega ozemlja onstran Pruta in Romuniji, poleg tega pa je še pred komaj sedemnajstimi meseci gospodovala tudi nad nekaterimi finskimi pokrajinami, nad Estonko, Letonsko, Litvo, skoraj nad polovico Poljske in nad vso Besarabijo. Kako pa je danes? Danes se Rusija obupno bori ob sami Volgi.

Ni izgubila le finskih dežel, ki si jih je bila podvrgla, pač pa tudi baltiške države, Poljsko, Belo Rusijo, Volinijo, Podolje, Besarabijo, Moldavijo, Ukrajino, Krim, polotok Kerč in velik del tako imenovane Kalmuške dežele in precej kavkaškega sveta.

Gre v celoti za področje, ki meri nad 1.600.000 km²

z drugimi besedami področje, ki je tako veliko, kakor svojecasna Velika Nemčija (823.480 km²), Francija (550.986 km²) in Anglija (243.980 km²) skupaj. Reka Dnjeper (1242 km), Dnjeper (2146 km), Don (1855 km) niso zdaj nič več ruske reke, prav tako kakor niso zdaj več ruska mesta Kijev (846.295 prebivalcev), ki so ga imenovali »mater ruskih mest«, Harkov (853.432 prebiv.), Odesa (640.225 prebivalcev), Rostov (510.253 prebivalcev), Sevastopol, Krasnodar itd. Z eno besedo: osvobojenih je bilo izpod boljševskega jarma nad 90 milijonov ljudi.

Rusija je izgubila najbogatejša žitna področja

tako imenovano »črno zemljo«, od koder je prej dobivala nad dve tretjini vsega potrebnega žita. (Leta 1933 so samo v Ukrajini pridelali 150 milijonov metrskih stotov pšenice, približno 50 milijonov stotov rži, 34 milij. stotov ječmena, 20 milijonov stotov ovsu in približno prav toliko koruze.)

Izgubila je Sovjetska Rusija dalje

nad dve tretjini živine,

ves sladkor (sladkorno peso so sadili skoraj izključno le v Ukrajini in v sosednjih področjih, kakor pri Kursku in pri Voronežu), uničeni so bili nasadi bombaža, lanu in konoplje, širna žitna polja in polja, vsa rumena od samih sončnic (sončnica je za Ruso nadomestek za olje in iz njih pridobivajo odlično jedilno olje), področja, kjer so bujno uspevale druge koristne rastline, ter slednjič ogromni gozdovi s svojimi bogatimi zalagami lesa.

In kaj naj povemo

o nekaterih surovinah,

ki jih industrija nujno potrebuje? Rusija je izgubila nad 62% proizvodnje premoga (od 140 milijonov ton letno so ga dobivali samo s področja ob Doncu 80 milijonov ton), dalje 65% proizvodnje železnih rud in 56% proizvodnje jekla. Kar se tiče mangana in aluminija — brez njih težka industrija, kakor je znano, ne more uspevati — je treba povedati, da so zaloge teh

dveh važnih rud prišle do 95% v roke nove Evrope. Zdaj je na vrsti tudi petrolej, tisti »veliki bojni konj« sodobnih vojsk, ali

»črna kri«

kakor ga tudi imenujejo.

90% ruskih petrolejskih nahajališč, odkoder so leta 1940 dobivali Rusi 32,5 milijona ton te »črne krvi«, je na Kavkazu, prav tako pa so na Kavkazu tudi številne nove čistilnice petroleja. Petrolejski vreli pri Krasnodaru. Majkopu in v pokrajini pri Tereku so za Ruso zdaj že izgubljeni, drugi, med njimi tudi tisti pri Bakuju, pa ogroženi. Odtod zdaj že ne morejo več prevažati petroleja na tista mesta, kamor bi ga radi, zakaj so ob Volgi Nemci, ki imajo poleg tega v svojih rokah tudi železniške proge, po katerih so prej Rusi prevažali petrolej iz kavkaških dežel v Srednjo Rusijo in drugam.

Kaj pa »človeški material«

kakor imenujejo zdaj za vojskovanje sposobne ljudi, torej »zaloge« vojaštva? Pred začetkom sedanje svetovne vojne je Rusija imela okrog 192 milijonov prebivalcev. Od teh je zdaj treba odšteti tiste, ki so prebivali na področju, katerega so dozdaj zasedle protiboljševske vojske (in teh je okrog 90 milijonov), dalje ujetnike (nad 5 milijonov), mrtve in težko ranjene (skupno gotovo ne manj kot 9 milijonov). Za Rusijo je torej skupno izgubljenih po tem računu že do 104 milijone ljudi. Iz tega sledi, da ima Rusija danes

le še kakšnih 88 milij. prebivalcev

In med temi, koliko je takšnih, ki so sposobni nositi orožje?

Opičja govorica

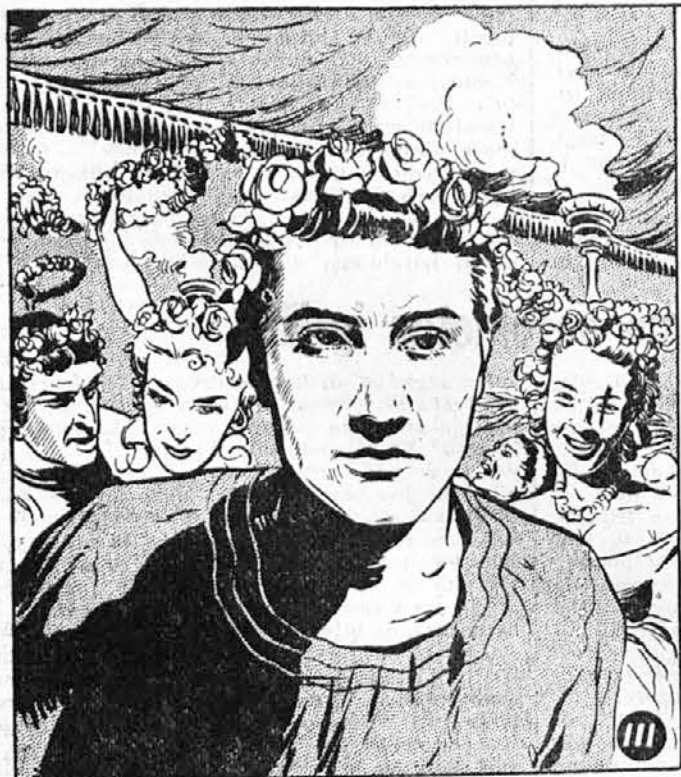
Nek belgijski prirodoslovec, ki se je pred nedavnim vrnil iz afriškega Konga, je med drugimi zanimivostmi, ki jih je bil videl in doživel na svojem dolgem potovanju po Afriki, povedal, da imajo tudi opice svoj jezik, svojo govorico, v kateri se pomenjujejo med seboj in se razumejo. Tega njihovega jezika se je deloma tudi on naučil. Vsak opičji glas, da ne rečemo »beseda« — pravi ta belgijski naravoslovec — je izraz nekega opičjega slutja, recimo bolečine, jeze, ljubezni, lakote, strahu itd., prav kakor pri človeški govorici. Da bi svojo trditve podprl, je posnel nek »razgovor« med opicami tudi na gramofonsko ploščo. Tisti, ki so slišali navijati to gramofonsko ploščo, a niso bili prej opozorjeni, da je na njej posneta opičja govorica, so imeli baje pri tem poslušanje vtis, da slišijo govoriti ženske v nekem tujem, neznanem in nerazumljivem jeziku.

Dober spomin še ni znamenje bistrega razuma

Neki Japonec, po imenu Isiara, ima baje čudovit spomin, zlasti za številke. Pravi, da si zapomni kar 628 različnih števil, če jih je le enkrat samkrat slišal, in sicer točno po tistem vrstnem redu, kakor jih je slišal. Zna jih natančno ponoviti celo še po štirinajstih dneh, tako se mu vtisejo v spomin. Nima pa Isiara tako sijajnega spomina samo za številke, pač pa tudi za imena. Čeprav je vendar le nekoliko slabši. Ugotovili pa so na tem možu še nekaj drugega, nič manj zanimivega, namreč, da so njegove duševne sposobnosti razvite v dosti manjši meri, kakor pa njegov spomin. Njegov um je namreč neprimerno manj bister, kakor pa spomin. Z drugimi besedami bi se reklo, da človek, ki si silno lahko zapomni kakšne stvari, recimo številke, ali imena, kakor omenjeni Ja-

HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH

111
Za mizami so razen žensk bili sami dvorjani. Vinici je s svojo lepoto prekašal vse. Notranja bolečina je njemu, vojaku, toliko oplenitila obličje, ko da bi se ga bila dotaknila umetnikova roka. Polt mu je bila rahlo zagorela, oči so mu bile večje in otožnejše. Glava, ponosna in zala, je bila podobna glavi grškega boga. Petronij je povedal resnico, ko je dejal, da bi se ga ne branila nobena dvorjanka. Vse so ga gledale, tudi cesarica in prva svečenica boginje Veste, Rubrija, ki jo je cesar hotel imeti na gostiji.

112
Vina, shlajena na snegu z gora, so kmalu ogrela goste iz goščave na bregu so prihajale nove ladjice v obliki divjih konj in povodnih bitij. Sinje površje jezera je bilo videti kakor posuto s cvetjem, nad katerim so letali križasti metulji. Nad ladjami so letali na srebrnih in sinjih nitih privezani ptici iz daljnih dežel. Splav je krožil po jezeru in vozil čim dalje bolj pijane in vriskajoče goste.

ponec, še ni treba, da bi bil tudi bog ve kako bistrega razuma. To je dokazal na praktičnem primeru tudi neki dr. Bleuler, ki pravi, da je poznal nekega, sicer revnega človeka, ki je na

pamet znal ponoviti cel govor, ali pa celo vsebino manjše knjige, ki jo je bil prebral, čeprav tistega govora ali vsebine knjige ni prav nič razumel.

Med vzhodom in zapadom

Slovo od drugopoltnih

33

Na krovu »Alabama Maru«, v bližini Sev. Amerike.

Jutri bomo pristali v Ameriki, spet bomo doma »med belimi«. Ne morem reči, da me to veseli. Ne, če hočem biti pošten, moram priznati, da res ne morem biti vesel.

»Vsak zase!« in »Poslednjega požro psi!«

Malo me stresa, ko mislim na to in pri srečanju mi je mnogo težje, kakor drugim »belim« potnikom te majhne japonske ladje. Ti Amerike sploh ne morejo pričakati. Nepristano gledajo proti zahodu z daljnogledom pred očmi. In ko so se večeraj čisto daleč na obzorju pokazale neke črje Aleutskih otokov, so bili presrečni. V zrcaljenju poševnih večernih sončnih žarkov so nepopisno srečni vzklkali:

»Amerika na vidiku!«

Zares, pravi razlog za veselost.

Toda vem: dvajsetnadstropne hiše, svobodna dežela, bogata dežela, od Boga izvoljena dežela, kjer je prerok mož, ki dnevno postavi na majava kolesa deset tisoč srednjeverjetnih avtomobilov.

»Poslednjega požro psi!«

Zaradi mene bi si Amerika lahko dala še malo časa, kljub njenim betoniranim cestam in klub njeni patentirani blaženosti iz zlata. Kajti, kaj nam koristijo najlepši dolarji, če vendar ne vemo, kdaj in kako bo ob koncu sami postal poslednji (ki ga bodo požrli psi).

Morda sem bil preveč dolgo časa na vzhodu, da bi se še veselil zapada. Drugi pribrenče v tleh mesecih okoli sveta in smatrajo najmanj osem dni od trinajstih dni vožnje na »Alabama Maru« za zapravljanje časa. Jaz se pa čudim, da je minilo že trinajst dni, odkar smo odpuli iz Yokohame in že čutim domotožje po Japonski, po vzhodu in po drugopoltnih.

Predvsem po drugopoltnih. Na vzhod ne privablja pokrajina (ki je v Evropi verjetno lepša in gotov bogatejša na izprembah), željan sem ljudi.

Drugi potniki sanjajo o Ameriki in imajo en sam strah, da nas ne bi dali v karanteno, ker je v Yokohami spet razsajala kuga. Jaz ne sanjam z njimi in nimam nobenega strahu pred karanteno. Celo zaželle bi si karantene za sedem prihodnjih dni. Lahko pričakujem, da me bo uradnik na moji izpraševal, kdaj je bil rojen moj oče, kakšno je deklško ime moje matere in znal bom prenesti, ko bodo sedem dni kasneje carinski uradniki po mojih kovčgih stikali za žganjem.

Slovo od Japonske je bilo bolj človeško kakor prihod v Ameriko. Zadnjih osem dni sem stanoval v Tokiju v hiši nekega prijatelja.

»Atanasan (gospod) se danes odpelje,« je povedal moj prijatelj svoji japonski gospodinjici, ki je v tem zadnjem tednu skrbela zame po materinsko, »ali boš jokala?«

»Moje srce bo jokalo,« je rekla stara Ama, »toda moje oči se bodo smejale.«

To je rekla tako brez vsakega namigavanja na napitnico, da še danes postanem ob spominu na to melanholičen.

Da, in ko smo se z »Alabama Maru« odpeljali iz Yokohame, kdo je prišel v pristanišče in kdo mi je metal papirnate kače? Morda mnogi Evropejci, s katerimi sem se spoznal na Japonskem, s katerimi sem se razgovarjal in popival, delal izlete in sedel v njih na banketih? Samo eden izmed njih. Poleg njega je bila stara Ama (in če me vse ne moti, ni jokalo samo njeno srce), nadalje kuhar, boy in dva japonska gospoda, pri katerih sem bil samo enkrat družinski gost. In zadnja beseda, ki mi še zveni iz Japonske, je rumeni »banzay«, ne pa beli »Adio«...

Če prav pomislim, je bilo tudi v drugopoltnih deželah, ki sem jih v zadnjih dvajsetih mesecih obiskal, prav tako. Belj so mi vljudo pomagali, marsikateri tudi pošteno. Toda kako redki so se pokazali prisrčni! Zdi se, da je njihovo geslo »poslednjega požro psi!« Morda je to geslo tudi moje, morda je to tiho geslo vsega belega plemna in je postalo v Ameriki in Evropi tako samo po sebi umevno, da ga nihče več ne opazi. Med drugopoltnimi sem se pa začel tega praktičnega življenjskega pravila sramovati. Videl sem namreč, da so gostoljubnejši, prisrčnejši, z eno besedo, bolj človeški, kakor mi. To so ljudje, ki svojo nagnjenost ne omeje samo na sebe samega, na svojo družino in — največ — na svoj narod. Tu sem spoznal, da žive »poganski ljudje«, ki dejansko ljubijo svoje sovražnike.

Kdo mi more namreč zanikati, da so beli sovražniki drugopoltnih? Pet sto strašnih in nepozabnih let so beli možje sramotili Afriko s trgovino s sužnji. Kljub temu pa lahko potujejo po dolgem in počez po deželi črncev, ne da bi ti bilo treba skrbeti, kje boš dobil zvestega služabnika in nesebičnega prijatelja, ki te bo pogostil. Moji črni nosači v Sudanu so bili plačani za nošenje tovora, ne pa, da bi mi iskali ure dolgo svežo vodo. Pogosto so v vaseh črncev, kjer smo dobili proso in jajca, odklonili plačilo za to. V Afriki poslednji še ne pride na psa, niti takrat ne, če je belopolten.

Ali pomislimo na Indijo; na tem, neposrednem južnem delu Azije, kjer gladije tristoletno milijonov ljudi, Angleži še vedno prigospodarijo na milijone zlata. Dežela je izjedena od strasti po neodvisnosti in narod, ki je v neprestanem nasprotju z belimi ljudmi, ki deželo upravljajo. In vendar, kako gostoljubno sem bil sprejet pri neki indijski družini v Delhiju! Ubogi ljudje so hišo postavili na glavo, da bi mi ugodili. Ko sem nekaj dni po svojem odhodu brskal po svoji prtljagi, sem v kovčgu našel iz zlata izrezljan tigrov kremplj, ki so mi ga za srečo vtihotapili v kovčeg.

In nato Malajski otoki, kjer stopite v vsako hišo domačina kakor gost, tudi če zato nimate razloga, ali ste tujec, ali ne vem kakšne barve kože. Lonec riža s posušeno ribo in žimnico za spanje vam bo dal tudi najrevnejši. Čim bolj daleč od Evrope in Amerike, toliko večja je gostoljubnost.

Kdor opazuje drugopoltno samo v Evropi in bližnjih pristaniščih, bi na hitro posplošil pristaniško golazen v Port Saidu in alžirski postopake s tipičnimi drugopoltniki. Ti so izjeme — izgubljeni. Dvakrat so vredni usmiljenja, ker so izgubili najbistvenejšo in najdragocenejšo oznako svojega plemena: ljubezen do ljudi. Toda to so izgubili ravno v tistih krajih, ki so najbližji belim krajem. To bi nas moralo preje pripeljati do lastnega mučnega spoznanja, kakor pa do zaničevanja drugopoltnih.

Čim bližje si belim, tem sebičnejši je drugopoltnik in tem bolj pohlepen denarja. Čim bolj je daleč od nas, tem prislejše obvaruje svoje bistvo. Ob imenu Fidži otokov se nam vzbude grozne predstave o tetoviranih kanibalih. Toda eden takih tetoviranih »kanibalov« je (to lahko povem iz lastne izkušnje) za tujega belega človeka zaklal zadnjo svinjo in sam prenočil na prostem, da ne bi bil svojem prijateljskemu gostu nadležen. Prav isti tetovirani pogani bo šel naslednje jutro šest ur daleč skozi džunglo, da bo privedel tujca do naslednje vasi in ga bi na svojem močnem kanibaliskem hrbtu prenašal preko potokov. Brez plačila — to bi bilo zanj žalitev — da, ne da bi razumel tujčovo govorico. Napravil bi vam...

Oprostite; sedaj moram prenehati, ladijski plačniki mi je dal poslati v kajuto obrazec s prošnjo, naj ga takoj izpolnim. To je vprašalna pola, na katero mora odgovoriti in prisoci lastnorčno vsak tujec, ki pride v Ameriko. Vsak tujec belega plemena, kakor je to treba razumeti. Drugopoltni ne prihajajo v poštev; ti so od leta 1924 izključeni od »Boga izvoljene dežele«.

Toda vsakega belega tujca, Nemca kakor Angleža, Italijana kakor Francoza, da, tudi vsakega Amerikanca, ki je dal časa živel v zamejstvu, mučno izprašujejo:

- »Ali ste anarhist?«
- »Ste morda bigamist?«
- »Ali ste pohabljeni?«
- »Ali imate petdeset dolarjev gotovine?«
- »Ali ste bili že kdaj zaprti in zakaj?«
- »Kakšna je barva vaših oči?«
- »Las?«
- »Kje je bilo vaše poslednje bivališče?«
- »Katerega plemna ste?«
- »Kakšna je barva vašega obraza?«

In tako gre naprej. Vse je tesno natiskano na dolgi poli papirja.

Da, da, spet sem na zapadu, spet sem med civiliziranimi. Bela domovina...